

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра Гідравлічні машини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова науково-методичної комісії
зі спеціальності 145 «Гідроенергетика»

Андрій РОГОВИЙ

«   »   2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Механіка в'язкої рідини

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 14. Електрична інженерія

спеціальність 145 «Гідроенергетика»

освітня програма «Гідроенергетика»

вид дисципліни професійна підготовка зі спеціалізації

форма навчання денна

Харків 2022

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни Механіка в'язкої рідини

Розробник:

Доц., к.т.н.,

_____

Ірина ТИНЬЯНОВА

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри
«Гідравлічні машини ім. Г.Ф.Проскури»

Протокол № 8 від «20»_06___2022 року

Завідувач кафедри
«Гідравлічні машини ім. Г.Ф.Проскури»_

Андрій РОГОВИЙ

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Шифр та назва спеціальності	ПБ голови групи забезпечення	Підпис
<u>145 «Гідроенергетика»</u>	<u>Андрій РОГОВИЙ</u>	

Голова групи забезпечення спеціальності

145 «Гідроенергетика»

(назва комісії)

Андрій РОГОВИЙ

(підпис)

(ініціали та прізвище)

«31» серпня 2021 року

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис голови НМК (для дисциплін загальної підготовки та дисциплін професійної підготовки за спеціальністю) або завідувача випускової кафедри (для дисциплін професійної підготовки зі спеціалізації, якщо РПНД розроблена не випусковою кафедрою)

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу – вивчення основ теорії течії в'язкої рідини і застосування отриманих знань для вирішення практичних інженерних задач.

Компетентності: Здатність демонструвати базові знання в галузі природничих дисциплін і готовність використовувати методи фундаментальних наук для розв'язання загально інженерних та професійних задач (ЗК-6, ЗК-7, ЗК-8).

Здатність вирішувати задачі гідростатики; користуватися криволінійними системами координат для вирішення задач гідромеханіки; застосовувати методи конформних відображень та функцій комплексного змінного для побудови потенціальних течій; використовувати ЕОМ для гідродинамічних розрахунків (ФК-7)..

Результати навчання: Знати та використовувати методи фундаментальних наук для розв'язання загально інженерних та професійних завдань (РН-6).

Знати основні закони і методи розрахунку ламі- 10 нарного та турбулентного потоків ньютонівських і не ньютонівських рідин (РН-8).

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни:	Наступні дисципліни:
Вища математика	Проектування лопатевих гідромашин.
Інформатика	Гідравлічні і пневматичні нагнітачі
Гідрогазодинаміка	Гідравлічні двигуни та передачі
Механіка рідини та газу	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Залік	Екзамен
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5	180/6	96	84	64		32	КР	2	-	+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 47,7 %.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Номер семестру (якщо дисципліна викладається у декількох семестрах). Назви змістових модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
Змістовий модуль № 1 – Основи теорії ламінарної течії в'язкої рідини				
Тема 1.1.				
1	Л	4	Основні властивості в'язких ньютонівських і не ньютонівських рідин. Тензор напружень.	1-4
Тема 1.2.				
2	Л	6	Основні етапи і порядок математичного моделювання потоків. Рівняння Нав'є-Стокса і нерозривності. Початкові й граничні умови.	1-4
Тема 1.3.				
3	Л	4	Основні гідродинамічні критерії подібності і їх застосування при фізичному і математичному моделюванні.	1-4
Тема 1.4.				
4	Л, ПЗ	6, 4	Усталена ламінарна течія в'язкої рідини у трубопроводі круглого постійного перерізу.	1-4
Тема 1.5.				
5	Л, ПЗ	4, 4	Усталена ламінарна течія нестисливої ньютонівської рідини у зазорі утвореному двома паралельними площинами (одна з площин переміщується у напрямі $-\text{grad } p$ зі швидкістю V_{ox} і в перпендикулярному напрямі зі швидкістю V_{oy} при збереженні постійного зазору між площинами).	1-4
Тема 1.6.				
6	Л, ПЗ	6, 4	Рішення інженерних задач на основі теорії ламінарної течії рідини між двома площинами. Визначення потужності втрат на тертя і з протоками через щільнення насосів і гідротурбін, у гідроприводах і в елементах систем гідропневмоавтоматики. Оптимізація конструктивних рішень на основі мінімуму втрат потужності.	1-3
7	ПЗ	6	Визначення параметрів пограничного шару на плоскій пластині.	6
Тема 1.7.				
8	Л, ПЗ	6,4	Гідродинамічна теорія змазування. Диференційні рівняння Рейнольда для розподілення у масляному клині. Визначення несучої спроможності масляного клину і точки прикладання сумарної сили тиску.	1,4
Змістовий модуль № 2 – Основи теорії турбулентної течії руху в'язкої рідини. Основи теорії пограничного шару				
Тема 2.1.				

9	Л	6	Основні характеристики турбулентного руху рідини. Рівняння Рейнгольда та нерозривності турбулентного руху в'язкої ньютонівської рідини. Тензор турбулентних напружень та його властивості.	1,2
Тема 2.2.				
10	Л, ПЗ	6,4	Основні положення теорії пограничного шару. Рівняння руху для пограничного шару у формі Л. Прандтля. Ламінарний пограничний шар на плоскій пластинці. Рішення Блазіуса.	1,2,5
Тема 2.3.				
11	Л	6	Інтегральне рівняння імпульсів для пограничного шару. Умовні товщини пограничного шару. Сила опору тертя і товщина втрати імпульсу.	1,2
Тема 2.4.				
12	Л, ПЗ	6,2	Приблизний метод розрахунку ламінарного пограншару. Поняття формпараметра. Приклад розрахунку пограншару на криволінійній поверхні.	1,2,7
Тема 2.5.				
14	Л, ПЗ	4,4	Перехід ламінарного пограншару у турбулентний. Рівняння імпульсів для турбулентного пограншару. Приблизний метод Лойцянского розрахунку пограншару на криволінійній поверхні.	1,2,7

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	16
2	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	74
3	Підготовка до лабораторних та практичних занять	16
4	Виконання індивідуальної роботи (Р)	38
5	Інші види самостійної роботи	-
	Разом	144

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

курсова робота

(вид індивідуального завдання)

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1	Розрахунок втрат потужності в ущільненнях гідромашин, гідроприводах і підшипниках, підп'ятниках.	15

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

На лекціях використовуються відеоматеріали, інтерактивні методики, логічні методи, відбувається робота з науковою літературою. На практичних заняттях прищеплюються навички творчого застосування знань та вмінь, які отримані на лекціях. В організації занять застосовуються засоби ЕОМ, індивідуально-групові методи при розв'язанні завдань курсової роботи, ла-

бораторні установки, РК, плакати. Для придбання навичок самостійної роботи на лабораторних роботах кожний студент в процесі навчання виконує завдання творчого характеру.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль – опитування за теоретичним матеріалом, захист індивідуальних завдань, що були запропоновані у процесі навчання, виконання самостійних робіт, у тому числі й індивідуальних завдань, написання контрольних робіт, семестровий контроль – усний екзамен.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. Розподіл балів для оцінювання поточної успішності студента

Поточне тестування та самостійна робота		Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	
T1.1-T1.7	T2.1-T2.5	100
50	50	

T1.1, T1.2, ... T2.5 – номери тем змістових модулів.

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 ... 100	A	відмінно
82 ... 89	B	добре
74 ... 81	C	
64 ... 73	D	задовільно
60 ... 63	E	
35 ... 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 ... 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний контент, завдання для лабораторних робіт, завдання для самостійної роботи, поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів, завдання до комплексної контрольної роботи розміщені на сайті кафедри: <http://www.kpi.kharkiv.edu/gdm>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1	Євген Сокол, Михайло Черкашенко, Олег Потетенко, Євгеній Крупа. Гідроенергетика. Том 1. Гідрогазодинаміка. Харків. НТУ «ХПІ», 2020. 274 с.
2	Приходько О.А., Сьомін Д.О. Технічна аерогідромеханіка. Навчальний посібник. - Луганськ: Видавництво Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2002. – 170 с.
3	Технічна механіка рідини і газу: підручник для здобувачів ступеня вищої освіти закладів вищої освіти / В.А. Дідур, Д.П. Журавель. – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2019. – 476 с., іл.
4	Потетенко О.В. Конспект лекцій по дисципліні «Механіка вязкої рідини» (рукопис, [Електронний ресурс]:). – Х., 2020..
5	Vavra M. N. Aero-Thermodynamics and Flow in Turbomachines. New York – London; John Wiley & Sons, Inc. 1960, 609 p.
6	Гідрогазодинаміка. Курс лекцій [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальностей 142 Енергетичне машинобудування, 143 Атомна енергетика, 144 Теплоенергетика, / В.М. Турик; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 8,37 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 145 с. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/41225
7	Tu, J., Yeoh, G. H., & Liu, C. (2018). Computational fluid dynamics: a practical approach. Butterworth-Heinemann.
8	Sharma, A. (2021). Introduction to computational fluid dynamics: development, application and analysis. Springer Nature.
9	Anderson, J. D., & Wendt, J. (1995). Computational fluid dynamics (Vol. 206, p. 332). New York: McGraw-Hill.

Допоміжна література

10	«Механіка рідини і газу» [Текст] : навч. посіб. для студ. спеціальності 131 «Прикладна механіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: В.А.Ковальов. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 57 с.
11	Методичні вказівки до практичних занять з курсів “Механіка рідини та газу” і “Гідрогазодинаміка”, “Елементи теорії поля та їх застосування в гідромеханіці” для студентів денної, вечірньої і заочної форм навчання спеціальностей 7.090503 “Гідроенергетика” і 7.090209 “Гідравлічні і пневматичні машини”. – Харків: НТУ «ХПІ», 2004 – 34 с...
12	Методичні вказівки до практичних занять з курсів “Механіка рідини та газу” і “Гідрогазодинаміка” «Плоскі потенціальні течії» для студентів денної, вечірньої і заочної форм навчання спеціальностей 7.090503 “Гідроенергетика” і 7.090209 “Гідравлічні і пневматичні машини”. – Харків: НТУ «ХПІ», 2004 – 33 с..

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

<http://www.kpi.kharkiv.edu/gdm/>

<http://library.kpi.kharkov.ua>

<http://library.nung.edu.ua/>